

Klasnic-Škofljanec, A. *Vodnik po arhivskem gradivu Studia slovenica*. Ljubljana : Arhiv Republike Slovenije, 2006.

Relativno kratko nakon prvog izdanja objavljeno je i drugo izdanje *Vodiča* kroz arhivsko gradivo Instituta *Studia slovenica*, koje broji 160 fondova i zbirki i u svojih 110 dužnih metara svjedoči o životu i radu Slovenaca koji su nakon Drugog svjetskog rata iselili u Europu, Ameriku i Australiju. Gradivo obuhvaća vremensko razdoblje od kraja Prvog svjetskog rata do zadnjeg desetljeća 20. stoljeća i opisano je na 208 stranica *Vodiča* kojeg je izradila Andreja Klasnic-Škofljanec. Posebna vrijednost ovog izdanja jest činjenica da nudi pregled gradiva zaprimljenog u Arhiv nakon 1. siječnja 2005. godine i tako nadopunjuje cjelinu nastalu do tog datuma, koja je opisana u prvom izdanju ovoga vodiča, i koju imamo priliku ponovno pregledati.

Vodič se sastoji od tri cjeline, prvu čini uvod, zatim pregled fondova i zbirki te na kraju kazalo fizičkih i pravnih osoba. Uvodni dio sastoji se od tri teksta. Prvi članak potpisuje ravnatelj i glavni prikupljač gradiva arhiva *Studia slovenica*, Janez Arnež, koji na prve dvadeset dvije stranice *Vodiča* opisuje načine na koje je dolazio do gradiva, posebne situacije s kojima se morao nositi i kako se pritom borio s različitim preprekama kako bi stigao do svog cilja. Tako saznajemo da se on, školujući se u inozemstvu, upoznao s ovim gradivom i odlučio ga spasiti i sačuvati za kasnije naraštaje. Odluku je počeo provoditi u djelo još u vrijeme kada je Slovenija bila dio Jugoslavije, pa je na taj način na sebe privukao pozornost vlasti koje su ga počele pratiti i ometati u njegovom radu. Nadalje, saznajemo kako je počeo prikupljati gradivo u SAD-u, Argentini, Kanadi, Njemačkoj, Francuskoj i Austriji. Pritom se susretao s problemom skladištenja gradiva i njegovog čuvanja dok ne osigura adekvatan prostor za njegovu pohranu. Osim toga, rad su mu onemogućavali i sami imatelji, koji gradivo za života nisu htjeli predati, a nakon smrti njihovi su nasljednici često bacali u smeće tu dragocjenu dokumentaciju. Dok su mu jedni odmagali, drugi su mu pomagali, zato u tekstu sa zahvalnošću spominje ljude koji su mu ustupili prostorije za čuvanje gradiva i one koji su mu pomogli oko njegovog prijevoza u Sloveniju. Gradivo koje je u četiri kontejnera prevezeno iz Sjeverne i Južne Amerike, te u nekoliko kamiona iz Europe, sastojalo se od privatnih arhiva slovenskih iseljenika, arhiva ljudi koji su boravili u izbjegličkim logorima u Europi nakon Drugog svjetskog rata, arhiva slovenskih društava koja su djelovala u tim logorima, arhiva kulturnih društava koja su djelovala u SAD-u te dijela arhiva članova Slovenske ljudske stranke. Cijelo gradivo je, nakon mnogo seljenja, pronašlo svoj smještaj u Zavodu sv. Stanislava u Ljubljani u razdoblju od 1991. do 1994. godine. Tu su ga pregledali predstavnici Arhiva Republike Slovenije i dodijelili Andreji Klasnic-Škofljanec da pomogne pri njegovom slaganju i obrađivanju. Na kraju članka autor upozorava na sudbinu ovog arhiva i iskazuje svoju bojazan da će arhiv propasti s obzirom na omalovažavajući odnos i slabu potporu javnosti i vlasti njegovom djelovanju.

Drugi članak u ovom uvodu potpisuje Andreja Klasnic-Škofljanec, koja nas na vrlo sažet i pregledan način upoznaje s gradivom ovoga arhiva i s načinom na koji je to gradivo obrađivano. Ponajprije saznajemo da gradivo ovog arhiva nije isključivo arhivsko, već i knjižnično i muzejsko budući da se sastoji i od različitih pozivnica, programa, časopisa, knjiga, muzejskih predmeta i umjetničkih djela. Svijest o potrebi njegova čuvanja seže do razdoblja između dva svjetska rata, koja se kasnije, u različitim oblicima, realizira u SAD-u. Zatim se upoznajemo s aktivnošću drugih institucija u Sloveniji i svijetu koje se bave čuvanjem, obrađivanjem i izdavanjem ovog gradiva, koje se ne nalazi u cijelosti u ovom arhivu. U nastavku dobivamo kronološki pregled skupljanja ovog arhiva, podatke o angažmanu Janeza Arneža i njegovih suradnika te pregled izdavačke djelatnosti ove institucije. Zatim saznajemo da su fondovi i zbirke ove institucije podijeljeni u tri važne skupine, gradivo nastalo u izbjegličkim kampovima, gradivo nastalo djelovanjem slovenskih iseljeničkih društava, slovenskih župa i vjerskih organizacija u Europi, Sjevernoj i Južnoj Americi i Australiji, gradivo nastalo od ljudi aktivnih u političkom, kulturnom životu i životu slovenskih iseljeničkih društava te na kraju, cjelina koja će biti dodana, gradivo Slovenske ljudske stranke. Isprva je ovo gradivo klasificirano kao dokumentarno gradivo, no nakon pregleda predstavnika Arhiva Republike Slovenije, s obzirom na

njegovu raznolikost i vrijednost kako sa stajališta arhivske, tako i sa stajališta povijesne struke, temeljem prijedloga, Zakona o arhivskom gradivu (ZAGA), Zakona o sigurnosti dokumentarnog i arhivskog gradiva i arhiva, Ministarstvo za kulturu Republike Slovenije ovo gradivo proglasilo je posebnim arhivskim gradivom. Kao imatelj naveden je Institut *Studia slovenica*, a nadzireteljem je postao Arhiv Republike Slovenije. Nakon toga uslijedilo je sređivanje gradiva, a posljedica toga sumarni su inventari zbirke i fondova, osim inventara Slovenske ljudske stranke čije gradivo je u arhivističkoj obradi. Ovaj članak završava pregledom strukture prvog i drugog izdanja *Vodiča* te pregledom elemenata po kojima su opisane zbirke i fondovi ovoga arhiva.

Uvod završava člankom Janeza Arneža na engleskom jeziku, u kojem on ponovno kao i u prvom članku uvoda, samo konciznije i sažetije, opisuje stvaranje Instituta *Studia slovenica* u Sloveniji. Posebice naglašava problem nepostojanja jednog centralnog arhiva u kojem bi se čuvala građa slovenskog naroda, a nakon osnivanja Arhiva Republike Slovenije 1945. godine prezentira problematiku čuvanja iste građe između Ljubljane i Beograda. Zatim donosi glavne činjenice o osnivanju ovog instituta izvan Slovenije i govori o svojoj suradnji s ljudima involviranim u taj projekt i svojem djelovanju unutar te organizacije i problemima koje mu je ta suradnja donijela. Potom donosi nekoliko zanimljivih anegdota o prijevozu gradiva u Sloveniju te probleme koji su se stvorili prilikom potrage za idealnim prostorom u kojem bi se građa čuvala. Na kraju govori o gradivu koje se nalazi u instituciji i angažmanu ljudi iz Arhiva Republike Slovenije. Članak zaključuje mišlju da će *Studia slovenica*, bez obzira na slabu suradnju različitih vlasnika vrijednog gradiva, nastaviti djelovati i raditi na čuvanju slovenske povijesti.

Sljedeći dio *Vodiča* čini pregled i opis fondova i zbirke Instituta *Studia slovenica*. Institut broji 160 zbirke i fondova, koji su u ovom *Vodiču* podijeljeni u dva dijela. Prvi dio *Vodiča* čini gradivo zaprimljeno u Institut do 1. siječnja 2005. godine, broji 124 fonda i zbirke, i već je predstavljeno u prvom izdanju ovog *Vodiča*. Ovdje su predstavljene nadopune i novo gradivo pristiglo u Institut nakon toga datuma. Prvi je dio podijeljen na četiri cjeline. Prvu cjelinu čini zbirka gradiva slovenskih iseljenika kamo pripadaju zbirka gradiva političara Slovenske ljudske stranke, zbirka gradiva iz izbjegličkih kampova i zbirka gradiva slovenskih iseljenika u Europi (Italija, Belgija, Francuska, Nizozemska, Velika Britanija), Sjevernoj (SAD i Kanada) i Južnoj Americi (Argentina) i Australiji. Drugu cjelinu čine fondovi društava, treću cjelinu čine fondovi časopisa, a četvrtu čine osobni fondovi i zbirke. Drugi dio *Vodiča* čini gradivo primljeno u Institut nakon već spomenutog datuma, broji 36 fondova i zbirke i istog je sadržaja, što znači da prati podjelu već primljenoga gradiva na četiri cjeline. Tako prvu cjelinu čine zbirke gradiva slovenskih iseljenika u Europu (Njemačka, Španjolska, Švicarska i Lichtenstein i Švedska). Drugu cjelinu čine fondovi društava, treću fondovi časopisa, a četvrtu osobni fondovi i zbirke.

Fondovi i zbirke u ovom *Vodiču* opisani su na temelju deset kriterija. Opis fondova i zbirke započinje s njihovom signaturom, koja se sastoji od kratice imatelja - Arhiva Studia Slovenica (ASS) i broja koji je dodan fondu. U produžetku opisa nalazi se ime fonda ili zbirke, zatim vremensko razdoblje u kojem je gradivo navedenog fonda nastalo, s tim da se navodi prva, najranija i posljednja, najkasnija godina koja se nalazi u spisima gradiva. Zatim je izražena količina gradiva i to u dužnim metrima, ako gradivo broji količinu manju od 0.1 d/m u *Vodiču* se tada navode tehničke jedinice gradiva (kutije, knjige, svežnjevi i mape). Nakon navedenih elemenata navodi se naziv stvaratelja fonda ili zbirke i vrijeme njegovog djelovanja, ako se radi o pravnoj osobi navodi se vrijeme djelovanja institucije iz koje potječe, a ako se radi o privatnoj osobi navedene godine se odnose na godine njegovog života. Sljedeći element prema kojem je opisano cjelokupno gradivo ovoga *Vodiča* je historijat stvaratelja fonda, koji svoju veličinu duguje svojem značaju. Primjerice zbirka gradiva političara Slovenske ljudske stranke opisana je na petnaestak stranica dok gradivo privatnih osoba zna brojiti jedva pola stranice. Nakon historijata stvaratelja fonda, navedena je literatura koja je korištena za opis navedenog historijata. Nakon toga slijedi historijat prethodnih imatelja određenog fonda ili zbirke ovoga *Vodiča*. Podaci se odnose na osobe koje su gradivo predale, poklonile ili prodale arhivu te na one osobe i institucije koji posjeduju dijelove gradiva koji se nalaze u ovom arhivu. Zatim se donosi

sadržaj fonda ili zbirke u kojem se navodi vrsta gradiva od kojeg se fond ili zbirka sastoji, opis toga gradiva i vrijeme koje to gradivo obuhvaća. Naposljetku je navedeno obavijesno pomagalo koje je nastalo na temelju opisanog fonda ili zbirke i godina njegovog nastanka.

Na kraju *Vodiča* nalazi se kazalo fizičkih i pravnih osoba koje se spominju u njemu. Kazalo je klasično, izrađeno je po abecednom redu, unutar kojeg su navedene osobe, prvo prezimenom, pa zatim imenom i pokraj njih stranica na kojoj se spominju.

Vodnik po arhivskem gradivu Studia slovenica pruža pregledan i vrlo informativan uvid u zbirke i fondove koji se nalaze u ovoj instituciji. Upoznaje čitatelje ne samo s gradivom već i s požrtvovnošću, velikim trudom i marljivošću njezinih djelatnika i vanjskih suradnika koji su se potrudili sakupiti, obraditi i temeljito popisati gradivo koje čuvaju. Smatram da će *Vodič* biti od velike koristi korisnicima, ali i svim zainteresiranima koji se žele informirati o događajima vezanima za sudbine mnogih slovenskih iseljenika i razlozima zašto su to postali. Uz želje da se pronađe i prikupi još gradiva ove provenijencije, nadam se da ćemo uskoro čitati i treće izdanje ovoga vodiča.

Ivana Levstek